

CUIUS SUPRA DE PATRIARCHIS ET PRIMATIBUS AC RELIQUIS EPISCOPIS, ET QUOD ECCLESIA ROMANA CARDO ET CAPUT OMNIUM ECCLESIARUM SIT 23v

1 Anacletus servus Christi Iesu, in apostolica sede a domino constitutus et a
5 sancto Petro apostolorum principe presbyter ordinatus, omnibus episcopis et
reliquis Christi sacerdotibus salutem. 1

2 Benedictus deus et pater domini nostri Iesu Christi, qui benedixit nos in omni
benedictione spiritali in caelestibus in Christo, sicut elegit nos in ipso ante mundi
constitutionem, ut essemus sancti et immaculati in conspectu eius in caritate,
10 praedestinans nos in adoptionem filiorum per Iesum Christum in ipsum secundum
propositum voluntatis suae in laudem gloriae gratiae suae, in qua gratificavit nos
in dilecto filio suo, in quo habemus redemptionem per sanguinem eius,
remissionem peccatorum secundum divitias gratiae eius, quam abundavit in nobis
15 in omni sapientia et prudentia, ut notum faceret nobis sacramentum voluntatis
suae secundum bonum placitum eius, quod proposuit in eo, dispensatione
plenitudini temporum, instaurare omnia in Christo, quae in caelis et quae in terra
sunt, in ipso. In quo etiam sorte vocati sumus praedestinati secundum propositum
eius, qui omnia operatur secundum consilium voluntatis suae, ut simus in laudem
gloriae eius, qui ante speravimus in Christo. 2

3 De primatibus, karissimi, super quibus me quidam vestrum consuluerunt, aut si
esse deberent an non, quantum hactenus de his a beato Petro apostolo et a reliquis
apostolis et a beato Clemente, nostro sancto praedecessore et martyre, novimus
statutum, denegare vobis minime possumus. Et quis est, qui quaerentibus
fratribus denegare possit dubitationes vel necessitates eorum? 3

4 Sacerdotum, fratres, ordo bipertus est, et sicut dominus illum constituit, a nullo
debet perturbari. Scitis autem a domino apostolos esse electos et constitutos et
postea per diversas provincias ad praedicandum dispersos. Cum vero messis
coepisset crescere, videns paucos esse operarios ad eorum adiumentum
septuaginta eligi praecepit discipulos. Episcopi vero domini apostolorum,
30 presbyteri quoque septuaginta discipulorum locum tenent. Episcopi autem non in
castellis aut modicis civitatibus debent constitui, sed presbyteri per castella et
modicas civitates atque villas debent ab episcopis ordinari et poni, singuli tamen
per singulos titulos suos. Et episcopus non ab uno, sed a pluribus debet episcopis
ordinari, et, ut dictum est, non ad modicam civitatem, ne vilescat nomen episcopi,
24r aut alicubi, sed ad honorabilem urbem titulandus et denominandus est. Presbyter
vero ad qualemcumque locum vel ecclesiam in eo constitutam est praeficiendus.
35 Amplius quam isti duo ordines sacerdotum nec nobis a deo collati sunt nec
apostoli docuerunt.

DE ORDINE EPISCOPORUM ET PRIMATUM

5 Episcoporum vero ordo unus est, licet sint primates illi, qui primas civitates
tenent, qui et in quibusdam locis patriarchae a nonnullis vocantur. Illi autem, qui
in metropoli a beato Petro ordinante domino et praedecessore nostro praedicto
sancto Clemente seu a nobis constituti sunt, non omnes primates vel patriarchae
esse possunt, sed illae urbes, quae praefatis et priscis temporibus primatum
45 tenere, episcoporum patriarcharum aut primatum nomine fruuntur, reliquae vero
metropoles archiepiscoporum aut metropolitanorum, et non patriarcharum aut

primatum utantur nominibus, quia haec eadem et leges saeculi in suis continentur principibus. Aliae autem primae civitates, quas vobis conscriptas in quodam thomo mittimus, a sanctis apostolis et a beato Clemente sive a nobis primates praedicatores acceperunt.

50

- 6 Haec vero sacrasancta Romana et apostolica ecclesia non ab apostolis, sed ab ipso domino salvatore nostro primatum obtinuit, sicut ipse beato Petro apostolo dixit: Tu es Petrus, et super hanc petram aedificabo ecclesiam meam, et portae inferi non praevalent adversus eam, et tibi dabo claves regni caelorum. Et quaecumque ligaveris super terram, erunt ligata et in caelo, et quaecumque solveris super terram, erunt soluta et in caelo. Adhibita est etiam societas in eadem Romana urbe beatissimi apostoli Pauli vasis electionis, qui uno die unoquoque tempore gloriosa morte cum Petro sub principe Nerone agonizans coronatus est, et ambo sanctam Romanam ecclesiam consecrarunt, aliisque omnibus urbibus in universo mundo eam sua praesentia atque venerando triumpho praetulerunt. Et licet prae omnibus assidua apud deum omnium sanctorum fundatur oratio, his tamen verbis Paulus beatissimus apostolus Romanis proprio cyrographo pollicetur dicens: Testis enim mihi est deus, cui servio in spiritu meo in evangelio filii eius, quod sine intermissione memoriam vestri facio semper in orationibus meis.

55

60

65

DE SEDE ROMANA ET ALEXANDRINA ATQUE ANTIOCHENA

Prima ergo sedes est caelesti beneficio Romanae ecclesiae, quam, ut memoratum est, beatissimi Petrus et Paulus suo martyrio consecrarunt. Secunda autem sedes apud Alexandriam beati Petri nomine a Marco eius discipulo atque evangelista consecrata est, quia ipse et in Aegypto primum verbum veritatis directus a Petro praedicavit et gloriosum suscepit martyrium, cui venerabilis successit Abilius. Tertia vero sedes apud Antiochiam, id est beati Petri apostoli, habetur honorabilis, quia illic, priusquam Romam veniret, habitavit et Ignatium episcopum constituit, et illic primum nomen christianorum novellae gentis exortum est. Reliquas vero, ut praediximus, in quodam tomo prolixitatem vitantes epistolae vobis conscriptas direximus.

70

75

- 7 Inde namque et beati apostoli inter se statuerunt, ut episcopi singularum scirent gentium, quis inter eos primus esset, quatenus ad eum potior eorum sollicitudo pertineret. Nam et inter beatos apostolos quaedam fuit discretio. Et licet omnes essent apostoli, Petro tamen a domino est concessum, et ipsi inter se id ipsum voluerunt, ut reliquis omnibus praesset apostolis, et cephas, id est caput, et principium teneret apostolatus. Qui et eandem formam suis successoribus et reliquis episcopis tenendam tradiderunt. Et non solum hoc in novo testamento est constitutum, sed etiam in veteri fuit. Unde scriptum est: Moyses et Aaron in sacerdotibus eius, id est primi inter eos fuerunt. Et quamvis ita sit ordinatum, nemo tamen, quod suum est, quaerat, sed quod alterius. Unde ait beatus apostolus Paulus: Unusquisque placeat proximo suo in bonum ad aedificationem. Et sicut ipse salvator suis ait discipulis: Qui maior est vestrum, erit minister vester, et reliqua. Et licet super his aliqua dicta sint, repetentes tamen saepius admonemus, ut semper in omnibus et ab omnibus vitentur elationes mentis et corporis. Et quantum maior unusquisque videtur esse, tantum sit humilior, sicut dominus salvator noster non venit ministrari, sed ministrare. Et si frater aliquis

80

85

90

praeoccupatus fuerit in aliquo delicto, vos, qui spiritales estis, instruite eum spiritu lenitatis.

- 95 Si quae vero causae difficiliores inter vos ortae fuerint, ad huius sanctae sedis apicem eas quasi ad caput referte, ut apostolico terminentur iudicio, quia sic dominum velle ab eoque ita constitutum esse antedictis testimoniis declaratur. 8 | 24v

QUOD ROMANA ECCLESIA CARDO EST OMNIUM ECCLESiarUM

- 100 Haec vero apostolica sedes cardo et caput, ut factum est a domino et non ab alio, constituta, et sicut cardine ostium regitur, sic huius sanctae sedis auctoritate omnes ecclesiae domino disponente reguntur.

DE ACCUSATORIBUS

- 105 Accusatores autem et testes esse non possunt, qui ante hesternum aut nudiustertius diem inimici fuerunt, ne irati nocere cupiant, ne laesi se ulcisci velint. Inoffensus igitur accusatorum et testium affectus quaerendus est, et non suspectus. Causam enim vestram alieno nolite committere iudicio. Valde enim iniquum est, ut omissis suis alii quilibet illorum se causis immisceant, quoniam nullis in locis spiritalis cura deficit, sed se per omnia, qua nomen dei praedicatur, extendit.

- 110 Studendum est omnibus, ut non aemulationes malae, sed piae sint inter vos dilectiones, quia in hoc vos omnes domini discipulos esse veros noverint, si dilectionem habueritis ad invicem. Ex omni ergo genere plurimos deus dignatur attrahere, quos erutos de potestate tenebrarum transferat in regnum filii caritatis suae, et de vasis irae faciat vasa misericordiae. Unde nos summopere studendum est, ut cooperatores simus gratiae dei, quia ad hoc vocati sumus eiusque familiari colloquio sociati et sacerdotes sacrati, ut fructuosos illi manipulos reportemus cooperante gratia eius. Necesse est enim, ut rectores a subditis timeantur ab ipsisque corrigantur, ut humana formidine peccare metuant, qui divina iudicia non formidant. 9

- 120 Deteriores quippe sunt, qui doctorum vitam moresque corrumpunt his, qui substantias aliorum praediaque diripiunt. Ipsi autem ea, quae extra nos, licet nostra sint, auferunt, nostri quoque detractores et morum corruptores nostrorum sive, qui adversus nos armantur, proprie nosipsos decipiunt, et ideo iuste infames sunt et merito ab ecclesia extorres fiunt. Pro meritis ergo plebis saepe pastores depravantur ecclesiae, ut proclivius corruant, qui sequuntur. Capite videlicet languescente facilius reliqua corporis membra inficiuntur, ut scriptum est: Omne caput languidum et omne cor merens, a planta pedis usque ad verticem non est in eo sanitas. Quapropter manifestum est diabolum, qui sicut leo rugiens circuit quaerens, quem possit devorare, cordibus plebium suadet, ut doctores atque pastores suos detractionibus irrogent vel accusent, ut plebibus languescentibus vel angentibus non tenentes pastoribus frena eorum lascivient atque in ima ruant. Multum vero distant damna morum a damnis rerum temporalium, cum ista extra nos sint, illa vero in nobis. Sententia quoque Cham filii Noe damnantur, qui suorum doctorum vel praepositorum culpam produnt ceu Cham, qui patris pudenda non operuit, sed deridenda monstravit. Doctor autem vel pastor 10

97 dominum] corrected from domino 99 ut] expunged (later hand) factum] interlinearly: vel facta 108 spiritalis] corrected from spiritalibus 110 ut non] ut est; and vel ne is listed in margin as an alternative reading for ut 130 plebibus] interlinearly: vel plebes languescentibus] interlinearly: vel languescentes 131 vel] interlinearly: agentes tenentes] interlinearly: vel tenentibus

ecclesiae, si a fide exorbitaverit, erit a fidelibus corrigendus, sed pro reprobis moribus magis est tolerandus quam distringendus, quia rectores ecclesiae a deo iudicandi sunt, sicut ait propheta: Deus stetit in synagoga deorum, in medio autem deos diiudicat. Unde oportet unumquemque fidelem, si viderit aut cognoverit plebes suas adversus pastorem suum tumescere aut clerum 140
detractionibus vacare, hoc vitium pro viribus extirpare prudenterque corrigere satagat, nec eis in quibuscumque negotiis misceri, si incorrigibiles apparuerint, antequam suo reconcilientur doctori, praesumant, quoniam tam sacerdos quam reliqui fideles omnes debent summam habere curam de his, qui pereunt, quatenus eorum redargutione aut corrigantur a peccatis, aut si incorrigibiles apparuerint, ab 145
ecclesia separentur.

DE SUBIECTIS, QUI AMICI SUNT INIMICIS EPISCOPORUM SUORUM

- 11 Ait ergo beatus apostolorum princeps Petrus de sancto praedecessore nostro Clemente plebibus praedicando, quando docebat eas, qualiter ei oboedire deberent eumque observare, inter cetera ita: Si inimicus est alicui pro actibus suis, 150
vos nolite exspectare, ut ipse vobis dicat: cum illo nolite amici esse, sed prudenter observare debetis, et voluntati eius absque communicatione obsecundare et avertere vos ab eo, cui ipsum sentitis adversum, sed nec loqui his, quibus ipse non loquitur, ut unusquisque, qui hic in culpa est, dum cupit omnium vestrum 155
amicitias ferre, festinet citius reconciliare ei, qui omnibus praeest, et per hoc redeat ad salutem, cum oboedire coeperit monitis praesidentis. Si vero quis amicus fuerit his, quibus ipse non loquitur, unus est et ipse ex illis, qui exterminare dei ecclesiam volunt, et reliqua. His aliisque quamplurimis documentis facile unusquisque advertere potest, qualiter oboedire et obtemperare debet praepositis suis, et qualiter circa eos agendum sit, quibus ipsi aut amici sunt 160
aut inimici.
- 12 Si quis enim haec praecepta non observaverit, hostis est animae suae, et non tantum infamis, sed excommunicatus atque alienus ab ecclesia efficiatur, quoniam necesse est, ea vitia ferro abscidere, quae aliis medicaminibus non sanantur. Parcat unusquisque a laceratione vel detractone linguae suae 165
caveatque, ne aut linguam aut aures habeat prurientes, id est, ne aut aliis deroget detrahatque quoscumque aut alios audiat derogantes vel detrahentes, custodiatque quisque sermones suos et sciat, quia, quicumque de aliis loquitur, sua sententia iudicabitur. Caveat etiam omnis fidelis, ne cum derogando, quod in domo cuiusquam agitur, alia domus per eum cognoscat, sed omnium christianorum domos quasi proprias amet. Nemo enim invito auditori libenter refert, sitque 170
uniuscuiusque studium, non solum oculos castos servare, sed et linguam.
- 13 Vos autem, carissimi, qui estis sub domini disciplina constituti, sic vos exhibete ut veri ministri dei et dispensatores ministeriorum eius, ut non vituperetur ministerium vestrum, ne fiat in vobis, sicut scriptum est: Erit sicut 175
populus sic sacerdos. Sic enim vos vestrosque et cunctos corrigite, ut nemini noceatis, quatenus et ab hominibus bonam acquiratis famam et a deo mercedis praemium aeterna beatitudine percipere mereamini. Et si quid adversi de unitate ecclesiae acciderit, radicitus amputetur, et dei ecclesia fructusque servorum eius 180
maneant inconcussa.

144 debent] *added* 149 docebat] *corrected from* docebant 150 eumque observare] *copied twice; second instance canceled* 169 cum] *added* quod] *corrected from* quid 171 amet] *corrected from* amat 173 estis] *corrected from* esti 179 fructusque] *corrected from* fruitusque

Propter quod, carissimi, exspectantes satagite immaculati, ei inveniri in pace et
domini nostri longanimitatem salutem arbitramini. Et estote ergo prudentes atque 14
vigilate in orationibus ante omnia autem mutuam in vobismetipsis caritatem
continuum habentes, quia caritas operit multitudinem peccatorum, hospitales
185 invicem sine murmuratione, unusquisque, sicut accepit gratiam, in alterutrum
illam administrantes sicut boni dispensatores multiformis gratiae dei. Si quis
loquitur, quasi sermones dei, si quis ministrat, tamquam ex virtute, quam
administrat deus, ut in omnibus honorificetur deus per Iesum Christum, cui est
gloria et imperium in saecula saeculorum. Amen.